

показує нам необхідність чіткого законодавчого регулювання усіх питань медіації.

По-четверте: відсутність чітко сформованого та закріпленого у законі переліку документів, які формуються та складаються медіатором під час проведення медіації, відсутність чітко визначених строків та термінів проведення процедури примирення сторін може стати наслідком зниження ефективності процедури медіації, та як наслідок недійсність самої угоди за результатами медіації.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що медіація як один із ефективних способів позасудового вирішення правових спорів знайшла своє законодавче закріплення у багатьох країнах, кожна з яких застосовує самостійно обрану модель медіації [5]. В Україні процес упровадження процедури медіації буде залежати не лише від чіткого законодавчого урегулювання даної процедури, але і від готовності самого суспільства та громадян відступити від таких звичних судових процесів та за вирішенням спорів звертатись до медіаторів та процедури медіації. Україна ж, у свою чергу, повинна забезпечити ефективний процес ведення даної процедури та реалізації її на практиці шляхом застосування позитивного досвіду зарубіжних країн.

1. Цувіна Т.А. Впровадження інститут присудової медіації як перспективний напрямок реформування цивільного процесуального законодавства України. Збірник наукових праць Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства. 2017. С. 195-200

2. Ясиновський І. Г., Полтавський окружний адміністративний суд, Актуальні проблеми політики. 2015. Вип. 55. Актуальні проблеми політики. № 55. 2015. С. 260-267.

3. Прийнято Закон «Про медіацію». Юридична газета online: веб-сайт. URL : <https://yur-gazeta.com/golovna/priyuyato-zakon-pro-mediaciju.html>.

3. Проект закону «Про медіацію» від 19.05.2020 року, URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

4. Law# 69 dated 18 June 2009. URL : <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/09069l.htm>

5. Мамницький В. Ю., Медіація в цивільному процесі та перспективи запровадження в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* № 3, 2019. С. 59-63.

Лариса НАЛИВАЙКО

проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Вікторія СЛОБОДЯН

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРІВ

Сучасна завантаженість судів і зatoryжна тривалість розгляду і вирішення судових спорів є свідченням того, що врегулювання правових конфліктів лише органами судової влади не може бути єдиним способом подолання правових суперечок. Вирішити означену проблематику можливо шляхом використання медіації як альтернативного способу вирішення спорів. Особливо актуальним є її застосування в адміністративному процесі.

Історично першими застосовували посередництво ще в додержавному суспільстві жерці і правителі для забезпечення правопорядку і безпеки. Вони виступали в ролі своєрідних професійних медіаторів, забезпечуючи безконфліктне вирішення проблемних ситуацій. Відомі також згадки про посередництво у вирішенні спорів у Стародавній Греції та Стародавньому Римі [1, с. 65]. Однак, медіація у своєму сучасному розумінні почала існувати з кінця XX ст. у країнах англо-саксонського права. Дещо пізніше

розпочалося її стрімке поширення і у країнах романо-германського права.

Проект Закону України «Про медіацію» № 3504 [2] визначає медіацію як добровільну, позасудову, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів.

Дослідник С. Корінний під інститутом медіації в адміністративному процесі розуміє специфічний внутрішньо-організований інститут права, якому притаманний взаємозв'язок комплексу норм, існуючий із метою здійснення регулювання правових відносин в адміністративному процесі між сторонами адміністративної справи щодо вирішення їх публічно-правового спору задля їх примирення та шляхом залучення до цієї процедури медіатора (посередника) [3, с. 11].

Однією з переваг медіації є її швидкість порівняно із судовим розглядом спору. Однак, основною її перевагою над іншими способами вирішення спорів є те, що вона не заглядає в минуле, а у режимі реального часу допомагає сторонам конфлікту усвідомити свої інтереси та зробити так, щоб ці інтереси можна було гармонійно поєднати.

Діяльність медіатора є певним процесом, що складається з наступних стадій: 1) відкриття справи та підготовка до її розгляду; 2) виступ медіатора; 3) проведення переговорів і вирішення конфліктів; 4) застосування медіаторської етики [4].

Отже, медіатор в адміністративному спорі виступає як його третя сторона, що здійснює контроль над процесом прийняття компромісного рішення сторонами конфлікту, забезпечує реалістичну оцінку ситуації сторонами, зменшує їх психоемоційний стан та комплекс інших заходів з метою прийняття адекватного рішення [5, с. 81].

Не беручи до уваги очевидні переваги процедури медіації, її ефективність та доцільність застосування для вирішення певних категорій адміністративних справ, цей процес гальмує відсутність профільного закону, який би регулював питання медіації в Україні. Зазначимо, що своєрідною формою медіації в адміністративному судочинстві є врегулювання спору за участі судді. Однак ці дві процедури жодним чином не можна ототожнювати [6, с. 177].

Вважаємо, що основна проблема застосування інструментів медіації для вирішення адміністративних спорів заключається у тому, що нині відсутні певні гарантії забезпечення виконання угод, прийнятих за результатами процедури медіації. Ця проблема набуває особливої актуалізації у зв'язку з тим, що за суб'єктами владних повноважень закріплений імперативний обов'язок діяти тільки у межах повноважень, які чітко визначені законом. Зокрема, відсутність необхідних засобів забезпечення виконання медіаційної угоди є основним чинником, який значно зменшує кількість звернень до даної процедури, позаяк ставить під великий сумнів її ефективність.

З метою вирішення існуючих проблем, що стосуються медіації як способу вирішення адміністративних спорів, можна запропонувати наступні рекомендації:

1) правова регламентація процедури медіації не повинна суперечити її основоположним принципам, таким як гнучкість, рівність та самостійність сторін тощо;

2) потрібно запобігти тому, аби процедура медіації суперечила процедурі адміністративного оскарження і навпаки. Більше того, необхідно забезпечити їх гармонійне доповнення одна одною;

3) необхідно розробити різноманітні моделі та форми процедури медіації, що забезпечить ефективне використання її потенціалу у повному обсязі;

4) до особи медіатора слід встановити високі професійні та морально-етичні вимоги, а також забезпечити необхідні умови для постійного удосконалення професійних навичок;

5) законодавчо розширити обсяг компетенції державно-владних суб'єктів в частині ініціативи та участі в медіації;

6) створити та забезпечити ефективний механізм виконання медіаційних угод з метою гарантування безпеки та, як наслідок, підвищення рівня довіри громадян до даного способу вирішення адміністративних спорів;

7) прийняти Закон України «Про медіацію», взявши за основу прийнятий у першому читанні законопроект, доповнити його вищезазначеними положеннями, а також внести відповідні зміни в КАС України.

Таким чином, використання такого альтернативного способу вирішення адміністративних спорів як медіація, покликане допомогти вирішити низку проблемних питань, що нині існують в адміністративному судочинстві. До того ж, специфіка

сучасних правових реалій зміщує акцент на альтернативне вирішення правових спорів, що може здійснюватися шляхом застосування процедури медіації. Тому нагальною постає необхідність створення та забезпечення належного функціонування інституту адміністративної медіації у нашій державі. Вона має стати додатковим ефективним способом захисту прав фізичних та юридичних осіб, а також сприяти покращенню стану існуючих нині демократичних підвалин нашої держави.

1. Грень Н. М. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедуриприсудовоїмедіації: теоретико-правоведослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2017. 250 с.

2. Про медіацію: проєкт Закону України від 19 трав. 2020 р. № 3504. URL :http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

3. Корінний С. О. «Впровадження медіації в адміністративний процес України», автореф. дис. канд. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Ужгород, 2019, 22 с.

4. Training Program Requirements. URL : <https://www.imimmediation.org/training/trainingprogram-requirements>.

5. Бліхар М. Медіація як спосіб вирішення адміністративних спорів. *Підприємництво, господарство і право: загальноукраїнський науково-практичний господарсько-правовий журнал*. 2020. 10 (12). с. 78-82. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/10/14.pdf>.

6. Пилипенко В. О., Кичко А. М. До питання про медіацію в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 6, том 2, 2020. с. 175-179. URL : http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/6/tom_2/31.pdf.

Ігор ЛУГОВИЙ

доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МІСЦЕ МЕДІАЦІЇ В ДОСУДОВОМУ ВРЕГУЛЮВАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРІВ

Упровадження інституту медіації в Україні змістовно пов'язує сучасний розвиток правової системи України з європейськими правовими системами, цінностями та пріоритетами розвитку сучасного цивілізованого світу. Утвердження європейських цінностей в нашій державі сформувало попит суспільства на формування культури підприємницької діяльності, яку неможливо уявити без дотримання принципів правової культури, що призвело до еволюції стандартів добросовісності, відповідальності та чесності бізнесу, заснованих на природних принципах права, та сформувало підґрунтя до актуалізації засобів саморегулювання. Наведене безпосередньо стосується порядку вирішення спорів та конфліктів. У свою чергу влада, зокрема, законодавча, має реагувати на потреби суспільства, запроваджуючи відповідні зміни у правовому регулюванні [1, с. 37].

Публічно-правові спори, що вирішуються в порядку адміністративного судочинства, часто називають немедіабельними, тобто такими, які не можуть бути вирішені шляхом застосування медіації. Насамперед, це зумовлено особливостями суб'єктного складу адміністративних процесуальних правовідносин, а саме, тим фактом, що однією зі сторін завжди виступає орган публічної адміністрації. Проте аналіз законодавства та практики зарубіжних країн показує, що медіація в адміністративних справах не лише можлива, а й справді ефективна [2].

Під медіабельністю публічно-правового спору доцільно розуміти сукупність властивостей спору, за обов'язкової наявності яких за взаємною згодою сторін є ймовірність його врегулювання за допомогою процедури медіації.

Властивостями або критеріями медіабельності публічно-правового спору можуть бути наступні: легітимність; законність; спеціальна правосуб'єктність; наявність дискреційних повноважень (адміністративно-го розсуду) у суб'єкта владних повноважень; компетенційні межі (рамки); спір не зачіпає інтереси осіб, які не беруть участь у медіації; перспектива оформлення результатів медіації згідно з нормами матеріального та процесуального права (так званий критерій дієвості (виконуваності)